

Inga Ellingsgaard, forkvinna í KFS:

Tað vóru reyðsokkarnir íð gingu undan

- Javnstøðulogi er ikki longur á okkara hondum, tað er javnstøðunevndin, ið ansar eftir, at hon verður hildin. Men tað vísir seg alla tíðina at vera neyðugt at peika á, at javnstøðulogi er komin fyrri at vera og at hon er neyðug, sigur Inga Ellingsgaard.

Mynd: Avur Haraldsen

- Í minari verð er reyðsokkar ikki eitt ljótt orð, men hjá nógvum er tað eitt ókvæmisorð fyrri alt tað sum er kvinnuuppbyggjandi. Kanska botnar tað í einum ótta fyrri kapping og konservatismu. Reyðsokkarnir vóru slóðbrótandi kvinnur og teimum hava vit nógv at takka. Kvinnurorslan fer altíð at vera neyðug. Hon er eitt slag av vakthundi. Huga vit okkum til, at hon doyrt út, roki og víð, at tey vírið kvinnur hava barst fyrri fella burtur og vit skulu byrja av nýggjum við ongum royndum. Tað hevði verið ógilega hamiligt, sigur Inga Ellingsgaard, forkvinna í Kvinnufelaga Samskipan Føroya í viðtali í dag um týðningin kvinnurorslan hevur havt og um hvønn leiktul hon hevur í dag og í framtíðini

- Samfelagið verður betri av, at bæði kynini mynda tað. Tá ið kvinnur gerast leiðarar, stjórnar og politikarar fara tær í stórvini eftir fortreytum, sum menn hava gjørt, tað vil siga, at skipanin er lagad til menn, sum víga alt slitt lív til teirra yrki. Skulu kvinnur kunna taka lut mugu tey gera tað óðrvis og tað kann vera trupult, sigur Inga Ellingsgaard.

Mynd: Avur Haraldsen

Taril Kjallero

Tað eru 30 ár síðani kvinnurorslan í aldonum av álvara tók dik á seg. Stríðið fyrri javnstøðulogi byrjaði langt framan undan, men tað vóru ungur kvinnur tilkoma árið 1968, sum settu hol á og kravdu broytingar - her og nú. Í kjalarvörnum í kvinnurorsluni eru nógv víðurskipt broytingar. Kvinnur eru í stórum mun komnar út á arbeiðsmarknaðinum, tær sita í høgum störvum, físa seg útbúgving á jøvnum fíti við menn og glost sæð stóra fleiri konufólk enn mann fólk á skúlabenki. Hóast henda stóra framfarir kunnu vit ikki siga, at javnstøði er millum kynni í øllum førum ikki ógjarnhorni kvinnunnar. Munur er framvegis á mogleikunum hjá kvinnum at koma sær fram í øllum lögum í samfelagnum, ikki lægrihliga, tí tað tryggjar javnstøðulogi, men í veruleikanum.

Føroyar vóru tað seinasta landið í Vesturheiminum, sum fingi eina javnstøðulogi. Og tað var ikki bara sum at sýna tað at fíla hana íggjøgnum í tingu og góttu mána millum. Móðstóðar var ógileg, men í 1994 varð hon samtykt við teppum meiriluta. Síðani hava røddir javnan verið frammum, at vit hava ikki brúkt fyrri eini javnstøðulogi og víst hevar verið á, at kvinnur hava allar teir mogleikar tær vilja, bara tær gera brúk av teimum.

Og tað er kanska ein partur av samfelaganum.

- Kvinnur hava íð við at trækja fram, segir sigur okkum, at tær gera tað í øllum førum ikki so gleðubearar sum menn, og tí er tað einu upp til tær at byta um stöðuna. Ongin fer tað júst fyrri okkum, sigur Inga Ellingsgaard, forkvinna í Kvinnufelaga Samskipan Føroya. Hon hevur arbeitt í postverknum íð slitt lív, fyrst í Danmark og síðani í Føroyum sum yrvirkistovussistentur, har hon hevur við linnar hjá starvsfólkum í postverknum og við samskipti

post við kjandi við útheimin at gera.

Menna kvinnuna

Hóast tað eru kvinnur í hennara ættarliði, sum hirtu í kvinnurorsluna, teist Inga ikki millum tær garvu í rorsluni. Hon kom fyrst upp fyrri ellivu árum síðani, men hevur altíð havt áhuga hjá kvinnupolitiskum sjónarmiðum og hevur verið við til tiltek, ið kvinnur hava skipað fyrri.

- Kvinnur vóru nógv viðgjord í minum ungu árum í Keypmannahavn, men ikki fyrri enn bómni vóru frá hoddini hevði eg yvirskit til at fara virkin í upp og bita átrá kvinnur. Kvinnurorslan í Føroyum kann ikki rættiliga samanberast við tað danska. Í Føroyum byrjaði hon ikki sum stríð fyrri javnstøðulogi, tað var ikki fyrri enn seinna. Tær sum byrjaðu stríðsdust fyrri óðrvis víðurskiptum enn vit, ið eru virkin í dag. Endamálsforlignin er at menna kvinnuna soleiðis at hon kann taka lut á jøvnum fíti í samfelagnum. Orðingin er ógvuliga breið fyrri at kunna bysa øllum, men politisk verður tað kortini, tí ikki allar samfelagsbólkur taka undir við tí, vit stríðast fyrri. Funnist verður at okkum, tá ið vit einki gera, sigur Inga Ellingsgaard.

Javnstøðulogi er størsta einstaka avrik í nýggjari tð hjá kvinnurorsluni.

- Útan kvinnurorsluna hevði vit ikki fingið eina javnstøðulogi. Tað vóru kvinnur í kvinnurorsluni, ið ikki góvust á hendur, men hildu fram hóast móðstóð alla stóðu frá. Nú er javnstøðulogi ikki á okkara hondum, tað er hon er neyðug, ið sendingin "Spyr bara" í Útvarpinum fyrri nekrum vikum síðani hýrdu við prestin Jógvan Fríðriksson siga,

at okkum nýtist ikki javnstøðulogi, tí hann het, at vit hava javnstøðu. Tað er ikki serliga logiskt at siga tað og trúgvi ikki, at hann hevur hugsað seg nógv vel um. Á predikstólum stendur hann og bókir kirku-fólkum, at tá mást ikki stjál, tá mást ikki driva har, tá mást ikki slá í hel og so framvegis. Við øðrum orðum veit hann, at hetta má ikki gerast, men fyrri alt hetta hava vit eina lóg og byrja til lógina verður tað revsað. Tað er ikki nógv mikið at siga, at tá mást ikki gera mun av kynnum, vit mugu hava eina lóg-akkurat sum við teimum íð boddum, sigur Inga Ellingsgaard.

Samfelagið ikki vinartigt

Kvinnur, sum eru virkin í kvinnufelagnum í Føroyum í dag, eru ikki nógv í tali. - Hóvuð við verið fleiri hóvuð vit verði sterkari og harvið kunna avrika meiri. Tær at umráðandi til fíla fleiri yngri kvinnur í rorsluni, tað eru nógv átráandi spurningar ið liggja óloystir. Pedagogisk tilbúð til børn upp til skúla aldur og eldarníkt til skúla eru stórar uppgávur at loysa. Hetta eru víðurskipti kvinnurorslan kundi arbeitt við og roynt at ávirka politikararnar.

- Samfelagið er ikki skipað eftir, at kona og maður kunnu vera úð í líka fíli. Tað er ikki vinartigt móðugs gomlum, barnfámiljum og býnum, og tey, ið eru ímillum, eru eisini ókavnevnað. Okkara samfelag hugar ikki nógv nógv um trivnaðin hjá fólki. Kvinnurorslan hevur ofta víst á slík víðurskipti og hetta kundi verið eitt arbeiðsúð, sigur Inga Ellingsgaard.

Hvønn størsta forðingarnar eru fyrri, at javnstøðu naturliga er millum kynni kunnu vera nógvir, sigur Inga, men hvarburin er helst størsta forðingin. - Tá ið fólk skulu setast í stórt dómis er tað vanliga menn, ið

seta stórvini. Og menn siggia bara menn. Skal ein maður seta ein fólk í starv dagur hann lita at siggia, at ein kvinna er líka so væl før fyrri at rekja starvið. Hann sær bara kynið og tí letur hann seg stýra av. Hesi víðurskipti verða kanska óðrvis, tá ið vit fíla orðad ein nýggjan almannastarvsfólkapolitikk.

Tilvitað um javnstøðu

Sjálv hevur Inga Ellingsgaard havt ein finger við í spelinum, tá ið hennara arbeiðsbláss fekk ein nýggjan starvsfólkapolitikk. Eftir hennara uppskot fatar nýggi starvsfólkapolitikkurin eisini um javnstøðu. Í teiri stevnuin verður sagt, at postverkið í tað við javnstøðulogi vil virka fyrri, at munur ikki verður gjordur av kynnum og manni og at sama lón verður latin fyrri sama arbeiði. Eisini vil postverkið virka fyrri, at javnvág eru dómstíðir neyðstóðir hóast vit vita, at slík bótsgjör hevur verið framtíð í gildi. Í Føroyum er tað galdandi, at tósar tí ikki um tað, so er tað ikki til. So skjótt tað verður tikið upp er tað til. Vit eru einki peiri óðrvis enn onnur fólk.

- Hvi fólk framvegis tvíhaldar um, at vit ikki hava brúkt fyrri eini javnstøðulogi veit eg ikki. Eg havi ringt við til skúla tað, ið ið vit samstundis siggia óðrvis sum er. Tað hevur kanska nákað at gera við íð hvígvjunt umhvírvur ein kemur út, har tað ikki er loyvt at hava slík hugan. Konufólk eru á ein ella annan hátt dómstíðir syndgjar um tær tesa um slíkt. Og vit kenna júst fesk dómis um menn, sum standa og banka konufólk á havið við Bíblíni í hoddini. Uppgávan hjá kirkinum og trúarfelagsskapunum kann ikki vera at grundgeva við skriftstóðum og sláa helvina av fólkinum í havið við Halgubók. Tað syggir kvinnurarnar burtur.

- Tað verður ikki lagdur líka stórt dentur á tað konufólk siga tað mannafólk siga. Tær hava lindi til at gæta kvinnur tilvitað um, hvat hon velur, tí tað kann verða ringt at koma út á arbeiðsmarknaðin, tí ið bómni eru vaksin og flutt heimani-fíli. Kanska verður tað tí nýdd til at átaka tær eitt arbeiði, tí ikki hevur so stóran áhuga fyrri. - Tað er bara virkin á arbeiðsmarknaðinum er ikki bara fyrri at tjena til lívsins upphald. Okkum dómur at vera til arbeiðs og tað gevur innihald. Skulu konufólk vera við til at byggja landið upp mugu tey eisini taka lut í tí sum fer fram í samfelagnum. Tær hevur ónga ávirkan um tí ikki tekur lut.

Ikki óðrvis ein onnur

- Vit hava lindi til at halda, at vit hava ikki brúkt fyrri hesum og hasum. Á sinni var tað eisini sagt, at vit hóvuð ikki brúkt fyrri kreppumótstóðini, einki arbeiðsloysi var, tað var einki sum et incest í Føroyum, fíla mannafólk eru dómstíðir neyðstóðir hóast vit vita, at slík bótsgjör hevur verið framtíð í gildi. Í Føroyum er tað galdandi, at tósar tí ikki um tað, so er tað ikki til. So skjótt tað verður tikið upp er tað til. Vit eru einki peiri óðrvis enn onnur fólk.

- Hvi fólk framvegis tvíhaldar um, at vit ikki hava brúkt fyrri eini javnstøðulogi veit eg ikki. Eg havi ringt við til skúla tað, ið ið vit samstundis siggia óðrvis sum er. Tað hevur kanska nákað at gera við íð hvígvjunt umhvírvur ein kemur út, har tað ikki er loyvt at hava slík hugan. Konufólk eru á ein ella annan hátt dómstíðir syndgjar um tær tesa um slíkt. Og vit kenna júst fesk dómis um menn, sum standa og banka konufólk á havið við Bíblíni í hoddini. Uppgávan hjá kirkinum og trúarfelagsskapunum kann ikki vera at grundgeva við skriftstóðum og sláa helvina av fólkinum í havið við Halgubók. Tað syggir kvinnurarnar burtur.

- Tað verður ikki lagdur líka stórt dentur á tað konufólk siga tað mannafólk siga. Tær hava lindi til at gæta kvinnur tilvitað um, hvat hon velur, tí tað kann verða ringt at koma út á arbeiðsmarknaðin, tí ið bómni eru vaksin og flutt heimani-fíli. Kanska verður tað tí nýdd til at átaka tær eitt arbeiði, tí ikki hevur so stóran áhuga fyrri. - Tað er bara virkin á arbeiðsmarknaðinum er ikki bara fyrri at tjena til lívsins upphald. Okkum dómur at vera til arbeiðs og tað gevur innihald. Skulu konufólk vera við til at byggja landið upp mugu tey eisini taka lut í tí sum fer fram í samfelagnum. Tær hevur ónga ávirkan um tí ikki tekur lut.

ósjónligar og geva teimum skyldina fyrri líkt og ólíkt, sigur Inga Ellingsgaard.

Níðrandi hugburður

- Tað eru ung konufólk í dag sum halda alt standa væl og til sum ikki eru tilvitað um, at trivnaðurin í heiminum hevði verið betri um uppgávanar vóru javnari býtar. Kanska er neyðugt at hava nakrar lívsroyndir áðrenn tí verður greið yvir hesi víðurskipti. Fyrirmyndin hevur nógv at siga og tað er klárt, at eldri ættarlið gíva gentum og dreingjum ymiska uppliving. Dreingirnir slapp at hoveiggeja sær sum hann víði, meðan gentan skuldi vera fitt og fríðalig. Upplagingin um ein sjálv hevur fingið gevur ein víðari óðrvis til síni egnu bóm, men eg vóni, at tær flestu vita betri.

- Mitt ættarlið heldur, at ungur kvinnur í dag skulu hava somu royndirnar sum vit hava gjørt okkum. Men royndir ger ein sær sjálv íggjøgnum lívið. Tað til kanst gera er at leggja tinar royndir niður í tíni bóm og tað trúgvi og nógvir kvinnur gera tilvitað. Eg havi altíð sagt við minar dóttur, at tær skulu hava eina útbúgving, ikki hveija tær skulu velja, men at tær sleppa ikki undan at læra.

- Onkarsvegna verður gjøldur gjørdur burtur úr javnstøðu. Tað er ein máti at stelfa hesum, trækja tað niður og flema býti at eitt samfelag fyrri óðrvis. Arbeiðsmarknaðurin eigur ikki at seta so harð krøv til fólk, at hann skal eiga tey við húð og háir. Skulu arbeiðsfólkini arbeiða alt døgnið er eittburtur gald við leibaranum, tí er arbeiðið ikki nógv væl lagt til rættis.

- Og vit hava eisini sæð, at kvinnur sum koma í leiðandi stovr alment siga, at tær eru ikki royndar. Sum um tær eru bangnar fyrri furdómum ímóti sær. Og furdómur eru ímóti konufólkum sum eru virkin í kvinnurorsluni. Eisini ung konufólk hava furdómur. Herfyrri gjørdi ein ung kvinna undir

sjónarmiðinum hjá kvinnurorsluni verða altíð kallaðar og eynvendar ymisk. Hvi nógvum er reyðsokkar eitt ókvæmisorð fyrri alt tað sum er kvinnuuppbyggjandi. Kanska botnar tað í einum ótta fyrri kapping og konservatismu, sigur Inga Ellingsgaard.

Tann kvinnuligi vegurin

Hvi konufólk meta tað vera so út av lagi at stríðast fyrri egnum rættindum, tá ið kvinnur í søgum altíð hava stríðast og barst fyrri bókum í samfelagnum, ið eru við víðsøð, er undrunarvert.

- Samfelagið verður betri av, at bæði kynini mynda tað. Tá ið kvinnur gerast leiðarar, stjórnar og politikarar fara tær í stórvini eftir fortreytum, sum menn hava gjørt, tað vil siga, at skipanin er lagad til menn, sum víga alt slitt lív til teirra yrki. Skulu kvinnur kunna taka lut mugu tey gera tað óðrvis og tað kann vera trupult. Fundir eiga at verða lagdir undir dagin og ikki um kvöldið. Tá ið kann tað vera ringt at samana arbeiðið við familjugilvið.

- Um kvinnurarnar sum koma í leiðandi stovr og sum gerast politikarar skulu gera átturát sum mennin og ikki eru tilvitaðar kvinnur og royndir at broyta stöðuna, kann tað gera tað sama, hvat kynið er. Kvinnur eiga at stríðast fyrri at broyta stöðuna til eitt samfelag fyrri óðrvis. Arbeiðsmarknaðurin eigur ikki at seta so harð krøv til fólk, at hann skal eiga tey við húð og háir. Skulu arbeiðsfólkini arbeiða alt døgnið er eittburtur gald við leibaranum, tí er arbeiðið ikki nógv væl lagt til rættis.

- Og vit hava eisini sæð, at kvinnur sum koma í leiðandi stovr alment siga, at tær eru ikki royndar. Sum um tær eru bangnar fyrri furdómum ímóti sær. Og furdómur eru ímóti konufólkum sum eru virkin í kvinnurorsluni. Eisini ung konufólk hava furdómur. Herfyrri gjørdi ein ung kvinna undir

útbúgving samrøðu við meg og síðsta víðmerkingin hjá henni var: „Tú forrestin, it hata menn!“ Tað er ein undarlig forðingur, tí sjálvandi hata vit ikki menn.

Kvinnurorslan verður ofta gjørd til ein kampur imóti monnum.

- Já, men í byrjanini var tað neyðugt fyrri at slá íggjøgnum. Í dag taka nógvir menn undir við kvinnurorsluni og teimum sjónarmiðum við arbeiði fyrri. Tær flema at eldri monnum, sum koma við negativum víðmerkingum. Í teira verð hvið tað óngastandi heima.

Eg leiðir góður, hevur tað eitt míni týðning hvat kynið er?

- Já, avgjørt, men veruleikin er, at kvinnur verða ikki nógv umboðar á arbeiðsmarknaðinum. Eingin skal bíla mer inn, at vit ikki eiga fleiri kvinnur, sum eru egnaðar sum leiðarar. Konufólk hava lindi til at halda seg aftur, men vit hava eisini sæð, at kvinnur hava ikki fingið leiðandi stovr hóast tær eru betri skikkaðar enn mennin. Fleiri slíkt dómi vóru áðrenn vit fingið javnstøðulogi. Vit hava kanska eitt sindur ringt við at taka av avbjóðingunum sum eru. Tað krevur, at tí hevur hidskið við tær. Eg trúgvi ikki, at menn spyrja seg til ráðs heima, áðrenn tær taka av eini avbjóðing. Tað eru eisini dómi, um, sigur Inga Ellingsgaard.

Nógvir dómstíðir spurningar Draga vit eina línju frá 1968 fram til dagin í dag og inn í næstu blá, hvør er so týðningarmesti leikluturin hjá kvinnurorsluni?

- Kvinnurorslan fer altíð at vera neyðug. Hon er eitt slag av vakthundi. Huga vit okkum til, at hon doyrt út, roki og víð, at tey vírið kvinnur hava barst fyrri fella burtur og vit skulu byrja av nýggjum við ongum royndum. Tað hevði verið ógilega hamiligt. Mitt ættarlið hevur ókavnevnað lurtad eftir kvinnunum sum vóru framan undan og havi áhuga fyrri tí, sum tær hava sagt frá. Ungu kvinnur í dag hava ikki hesa somu trúna. Kanska tí tað er ein

stóri dykan av undgómum í dag enn tá ið eg var ung. Men tað kemur teimum aftur um brekku. Tær taka avrikini hjá kvinnurorsluni fyrri gívið og meta tey ikki serliga høgt.

- Størsta uppgávan hjá kvinnurorsluni um allan heima í öldini sum kemur verður at bura fíla-takradmí millum kvinnur. Vit siggia at konufólk um allan heima bara gerast fátakari. Og hetta verður eisini ein trupuleiki við fara at kenna tí í Føroyum. Kvinnur, sum velja at ganga heima, eru fyrri vanbjótt, tá ið tað nógur um pensjón og verða tí nógv verri fyrri í mun til kvinnur á arbeiðsmarknaðinum, sigur Inga Ellingsgaard at enda í viðtali.

Prát við kvinnur í leiðandi störvum

Í viðtali í dag við forkvinnuna í Kvinnufelaga Samskipan Føroya, Inga Ellingsgaard, verður tósad aftur og fram um stöðuna hjá kvinnum í samfelagnum og um týðningin, sum kvinnurorslan hevur havt. Komandi vikurnar fara vit at tosa við kvinnur í leiðandi störvum um javnstøðu, um hvussu ein samleinar arbeiði og familjulív, karrierumøguleikar, forðingar fyrri javnstøðu og furdómur ímóti kvinnum á arbeiðsmarknaðinum.

Fyrsta samrøðan verður við Anniku W. Joensen, stjóra á Ferðarði Føroya